

UiO : Det medisinske fakultet

Keisersnitt på mors ønske

Gravide kvinners preferanser og gynekologenes holdning til et “ønsket” keisersnitt.

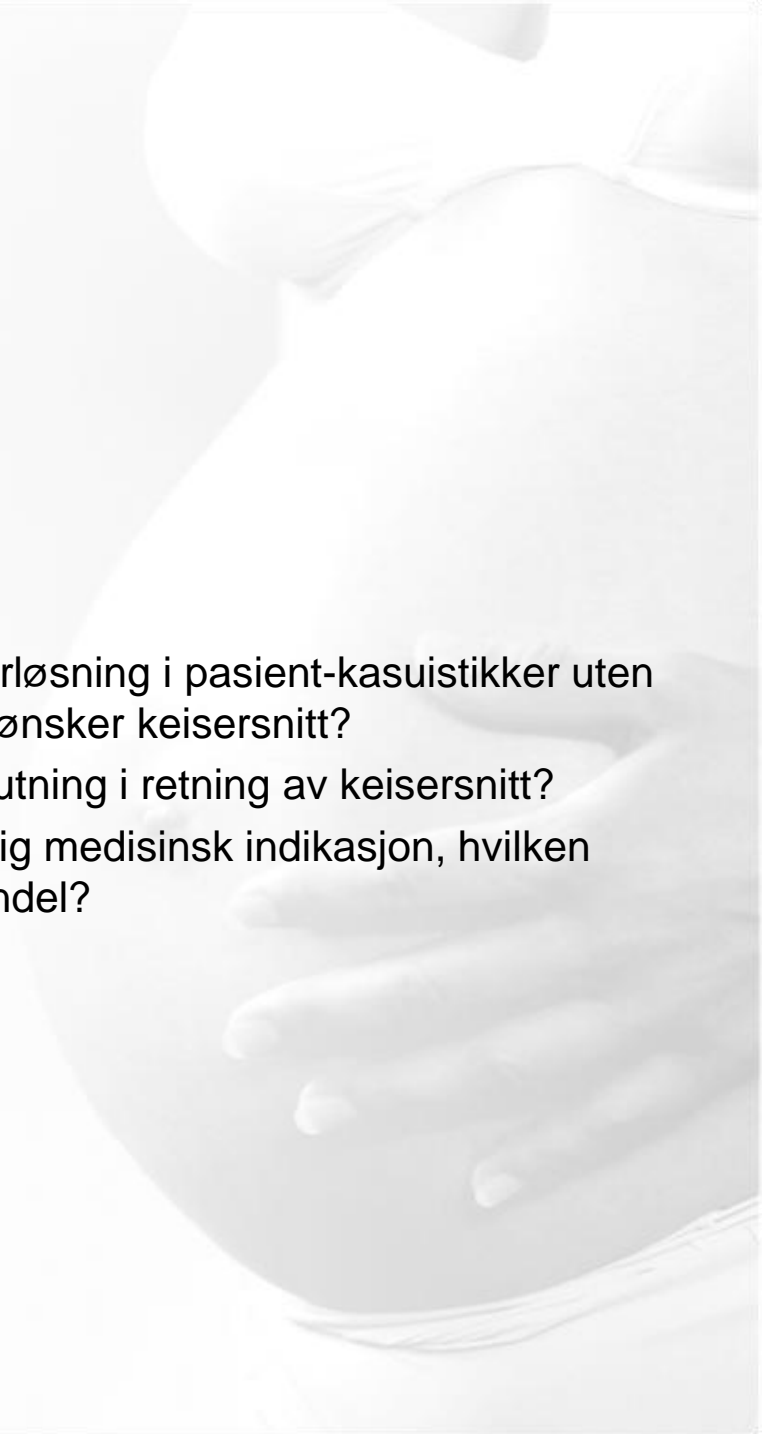

Dorthe Fuglenes, Lege, PhD

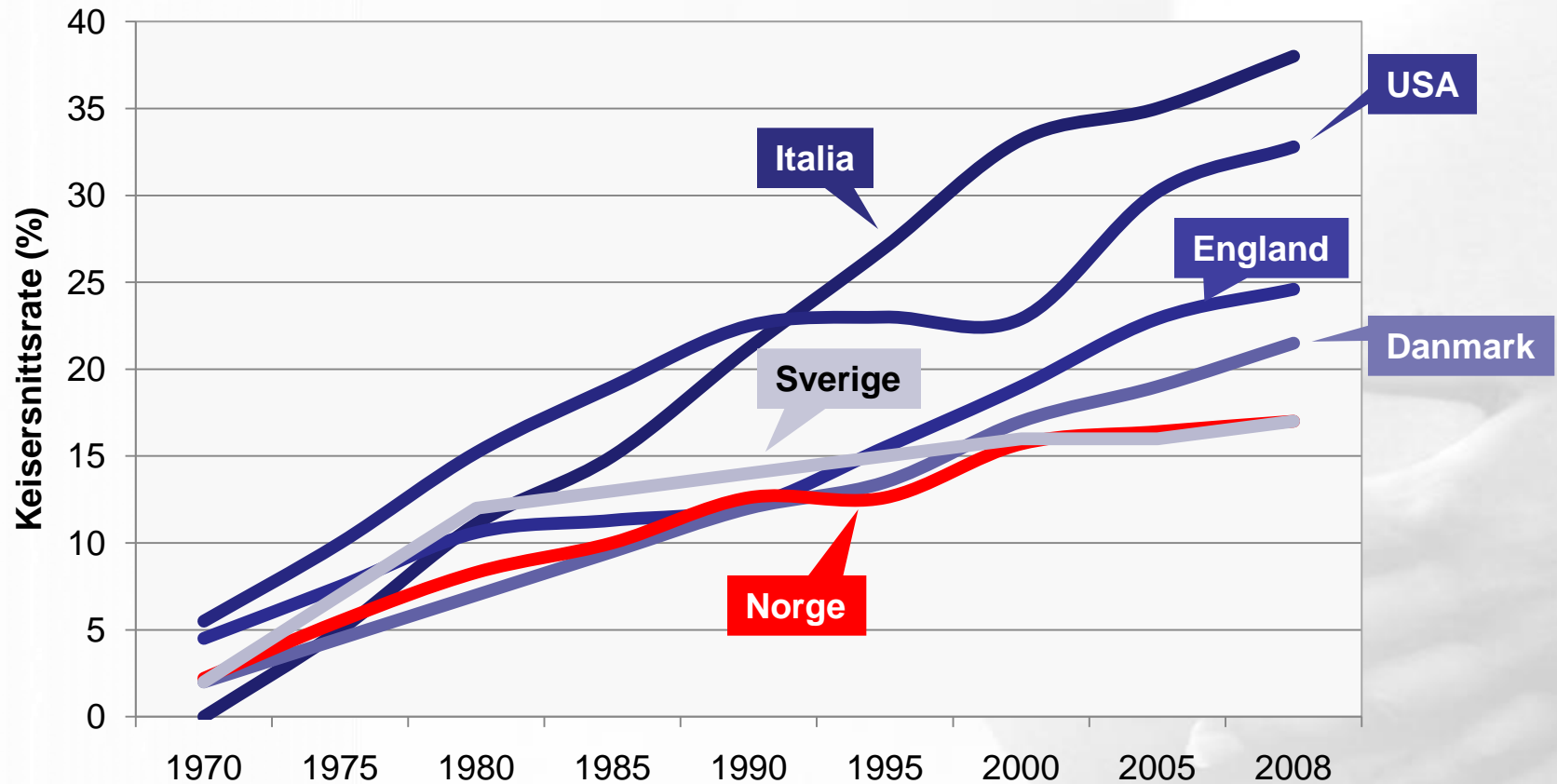
Avdeling for Helseledelse og Helseøkonomi,
Universitet i Oslo

Disposisjon

- **Bakgrunn**
- **Gravides preferanse for keisersnitt**
  - Hvor utbredt er et ønske om keisersnitt?
  - Hva ligger bak et slikt ønske?
- **Gynekologers holdning til keisersnitt**
  - Velger gynekologer keisersnitt eller vaginal forløsning i pasient-kasuistikker uten entydig medisinsk indikasjon og hvor kvinnen ønsker keisersnitt?
  - Hvilke lege-relaterte faktorer kan forklare beslutning i retning av keisersnitt?
  - Gitt keisersnitt på mors ønske og uten samtidig medisinsk indikasjon, hvilken holdning har gynekologer til eventuell egenandel?
- **Oppsummering**

Andel keisersnitt av alle fødsler

Kilder: MFR statistikkbanken, Medisinska födelseregisteret Socialstyrelsen Sverige, Fødselsregisteret Sundhedstyrelsen Danmark, Information Centre NHS Maternity statistics England.
Diverse publikasjoner: Betrán Ap et al 2007, Bragg F et al 2010, Hanley et al 2010, Feitas PF et al 2009, Menacker F et al 2010, Wilmink FA et al 2010.

Hvorfor denne økning i andel keisersnitt?

”Etterspørsel”- kvinnene:

- Endringer i den gravide populasjon
  - Alder, BMI
  - Seteleie
  - Tidligere keisersnitt

• **Kvinnens eget ønske?**

”Tilbud” – legene:

- Endret klinisk praksis
  - Fosterovervåkning (CTG)
  - Anestesi/operative teknikker
- **Legens holdning?**
  - til keisersnitt på relativ medisinsk indikasjon eller uten medisinsk indikasjon?

Keisersnitt på mors ønske (KSMØ)

- Definisjon:
Et **planlagt** keisersnitt ønsket av den gravide, singleton svangerskap, og **utført** til termin, **i fravær av noen** medisinske eller obstetriske indikasjoner.
- Forekomst?
  - Norge: 8% av utførte keisersnitt
  - Internasjonalt: 4-18% av utførte keisersnitt
- Norske retningslinjer?
  - Normal fødsel førstevalg ved ukompliserte svangerskap
  - Kvinnen kan ikke kreve keisersnitt
  - Pasientens ønsker skal tillegges vekt, faglig forsvarlighet avgjørende

(Stortingsmelding nr 12 2008/09)

Gravide kvinners preferanse for keisersnitt

Forskningsspørsmål:

- Hvor utbredt er ønsket om keisersnitt i en gravid populasjon i Norge?
- Hvilke faktorer kan forklare et ønske om keisersnitt?

Kvinnerns preferanse - datagrunnlag

- Den norske mor og barn-undersøkelsen (MoBa)
  - Nasjonal kohort, responsrate 38,5%
- Datagrunnlag:
  - MoBa: 17. og 30. uke, samt 6 mnd post-partum
  - Medisinsk fødselsregister (MFR)
- Studiepopulasjon:
  - N= 58 881 (Utbredelse og determinanter for keisersnitts preferanse)
  - N= 65 959 (Vil et ks-ønske predikere faktisk forløsning?)

Forskningsspørsmål

Hvor utbredt er ønsket om keisersnitt blant gravide?

“Hvis jeg fikk velge, ville jeg helst ta keisersnitt”	Førstegangsfødende (Para 0) (n=29 373)	Flergangsfødende (Para 1+) (n=29 508)	Totalt (n=58 881)
Svært enig	2,4 %	5,1%	3,7%
Enig	1,6%	2,3 %	1,9%
Uenig	31,9%	25,2%	28,6%
Svært uenig	64,2%	67,4%	65,8%

Fuglenes D et al. *Why do some pregnant women prefer cesarean? The influence of parity, delivery experiences and fear* Am J Obstet Gynecol, 2011

Forskningsspørsmål:

Hvilke faktorer kan forklare kvinners ønske om keisersnitt?

•Logistisk regresjon (avhengig variabel: preferanse for keisersnitt)

	P0	P1+
Alder>35	+	+
Lav utdannelse	+	+
Kronisk sykdom	+	NS
Pluralitet	+	+
Frykt - barnet	+	+
Frykt for fødsel	+	+
Tidligere keisersnitt	NR	+
Tidligere negative fødselserfaringer	NR	+

+ = OR >1, p<0,05

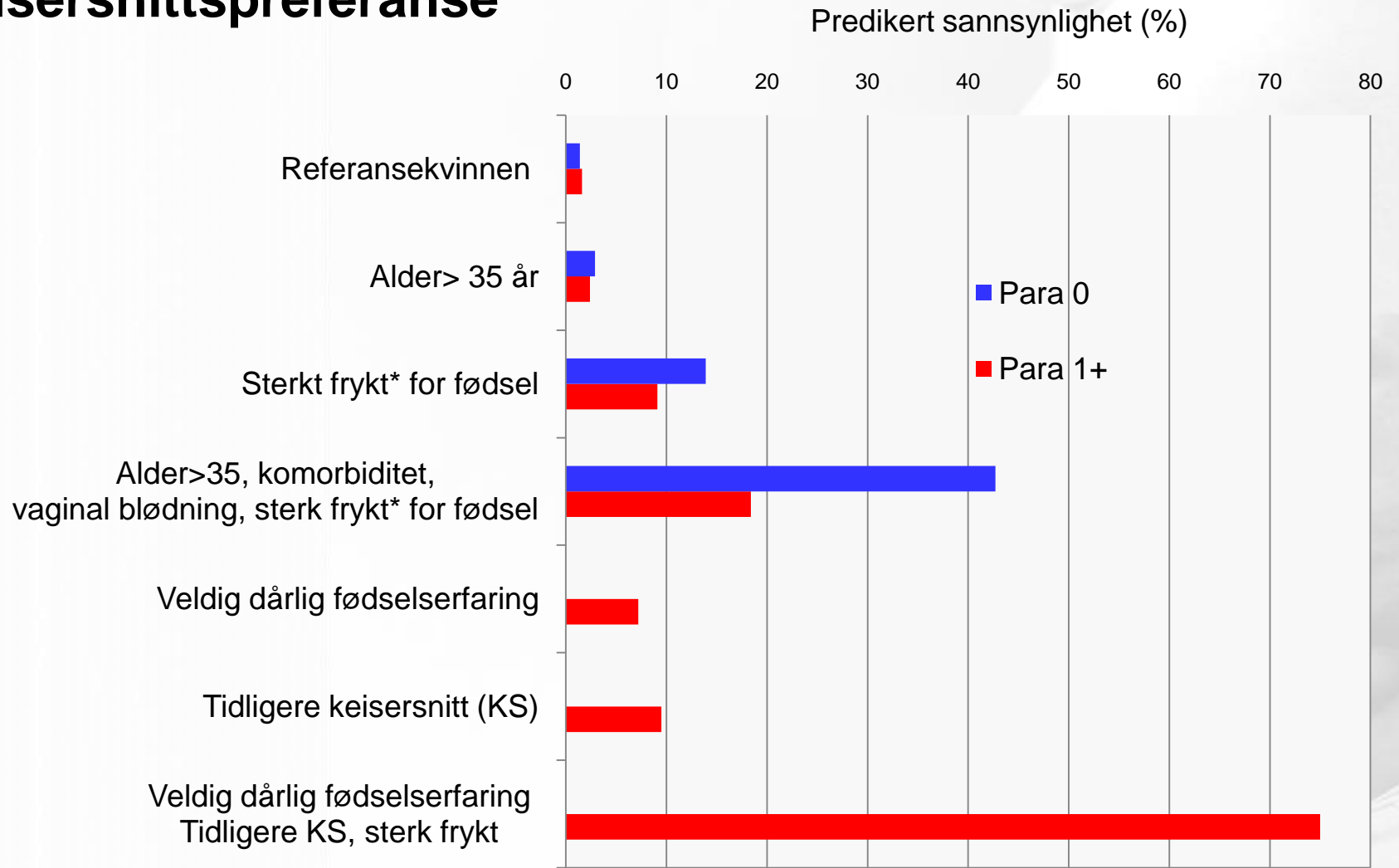
NS = Not signifikant

NR = "Not relevant"

Referanse kvinnen

- "Standard primipara" (Standard førstegangsfødende)
  - En gruppe førstegangsfødende med forventet lav risiko for intervensjoner og komplikasjoner.
  - Alder < 35 år, gift/samboer, ingen komorbiditet, gjennomsnittlig nivå på utdanning og på emosjonelle variabler (inkludert lav frykt for fødsel)
- "Standard multipara" (Standard flergangsfødende)
  - + ikke tidligere keisersnitt og god tidligere fødselserfaring

Sannsynlighet (%) for å ha en keisersnittpreferanse

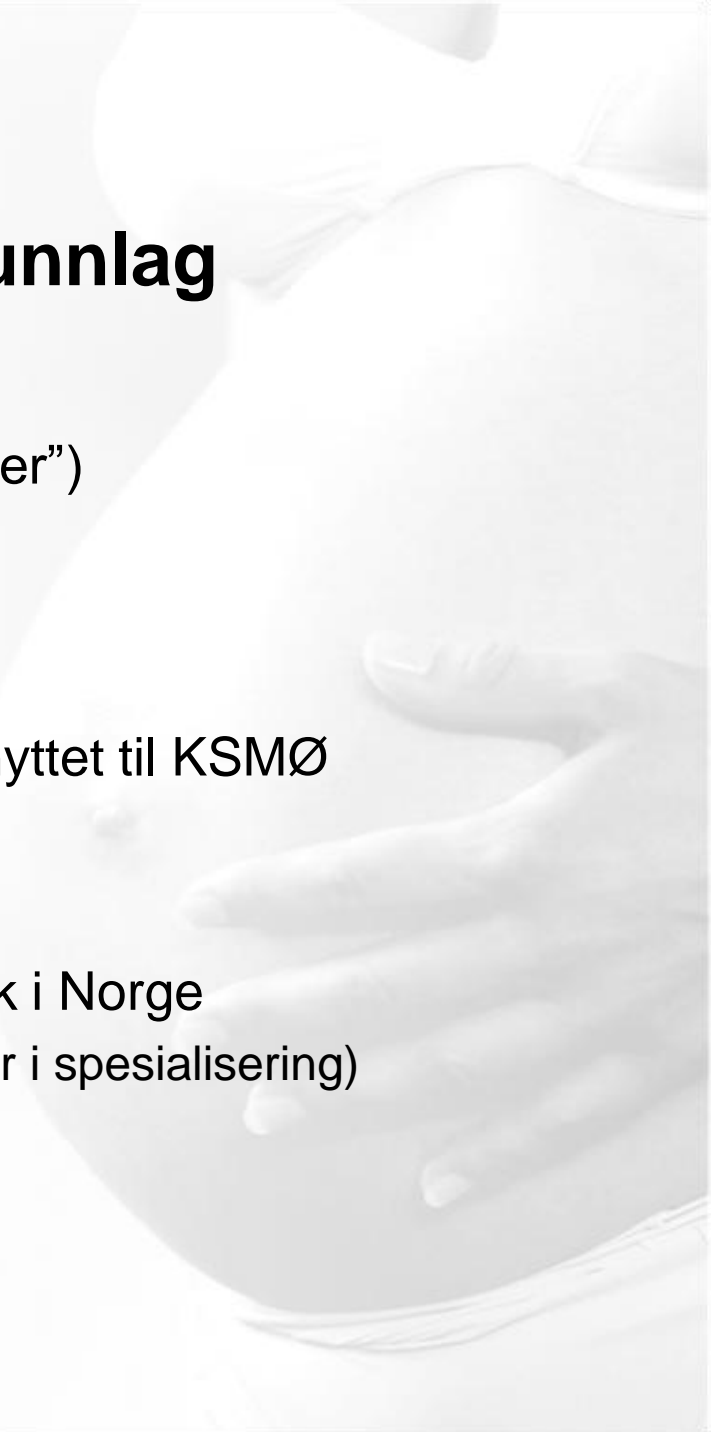
Tilbudssiden: Gynekologenes preferanser

Forskningsspørsmål:

- Velger gynekologer keisersnitt eller vaginal forløsning i kasuistikker uten entydig medisinsk indikasjon, og hvor kvinnen selv ønsker keisersnitt?
  - Hvilke lege-relaterte faktorer kan forklare beslutning i retning av keisersnitt?
- Hvordan er gynekologenes holdning til å utføre keisersnitt på mors ønske og i fravær av en medisinsk indikasjon
- Gitt mulighet for kvinnen å "velge" keisersnitt, hvordan stiller gynekologene seg til eventuell egenandel?

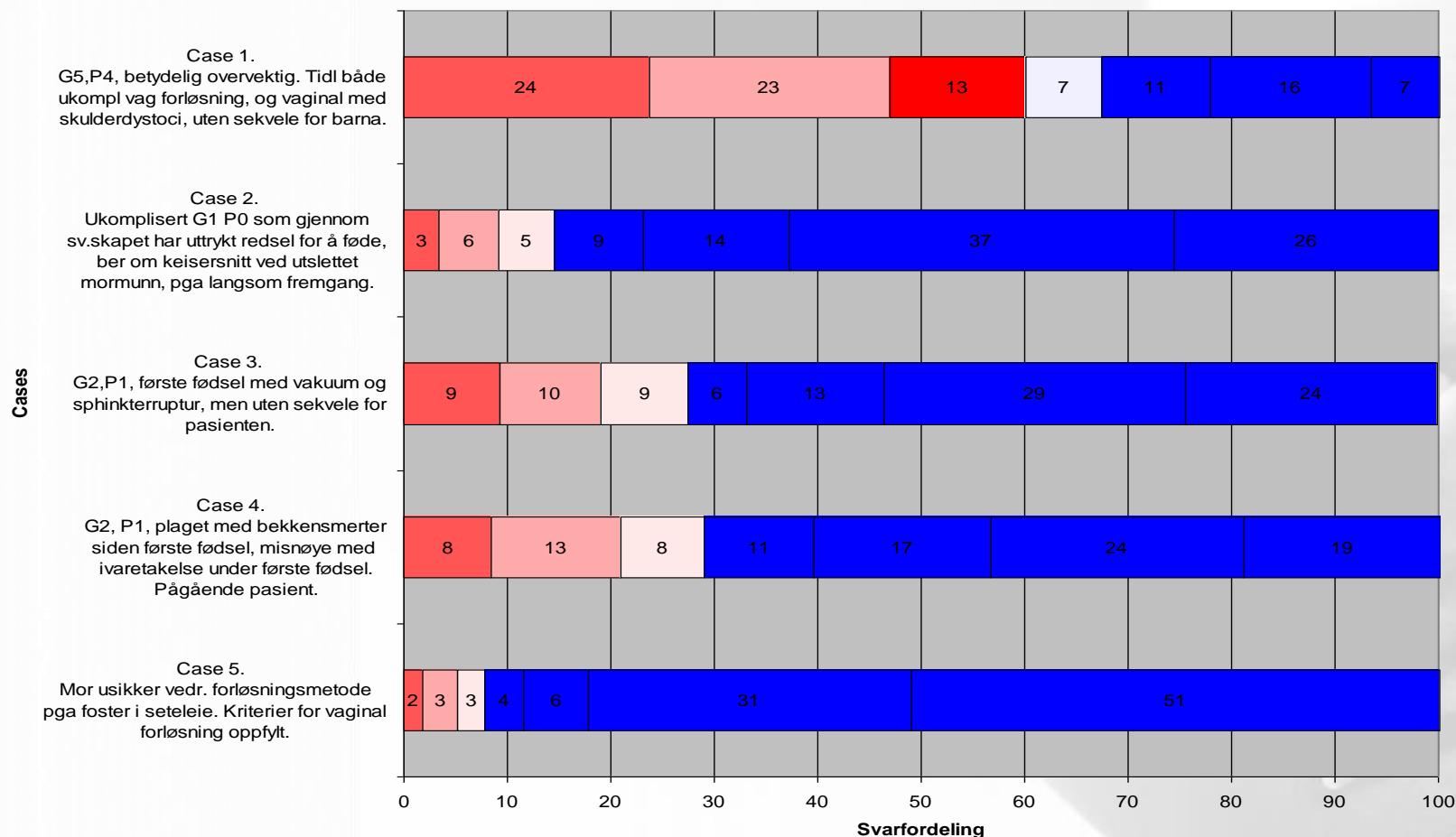
Legenes beslutninger - datagrunnlag

- Spørreskjema
  - Kliniske kasuistikker (fem “papir pasienter”)
  - Risiko vurderinger
    - “Risikoholdning”
    - “Bekymringsindex”
  - Obstetriske vurderinger og erfaringer knyttet til KSMØ
  - Bakgrunnsinformasjon
- Respondenter:
  - Alle leger innen gynekologi og obstetrikk i Norge
    - (n=716 leger, 515 spesialister, 201 leger i spesialisering)
  - Svarprosent: 71 %

Forskningsspørsmål:

Gynekologers valg av forløsningsmetode i 5 kasuistikker, uten entydig medisinsk indikasjon og med KS-preferanse tilstede hos den gravide

Fuglenes, D et al. **Obstetricians' choice of cesarean delivery in ambiguous cases: Is it influenced by risk attitude or fear of complaints and litigation?** Am J Obstet Gynecol 2009

Forskningsspørsmål:

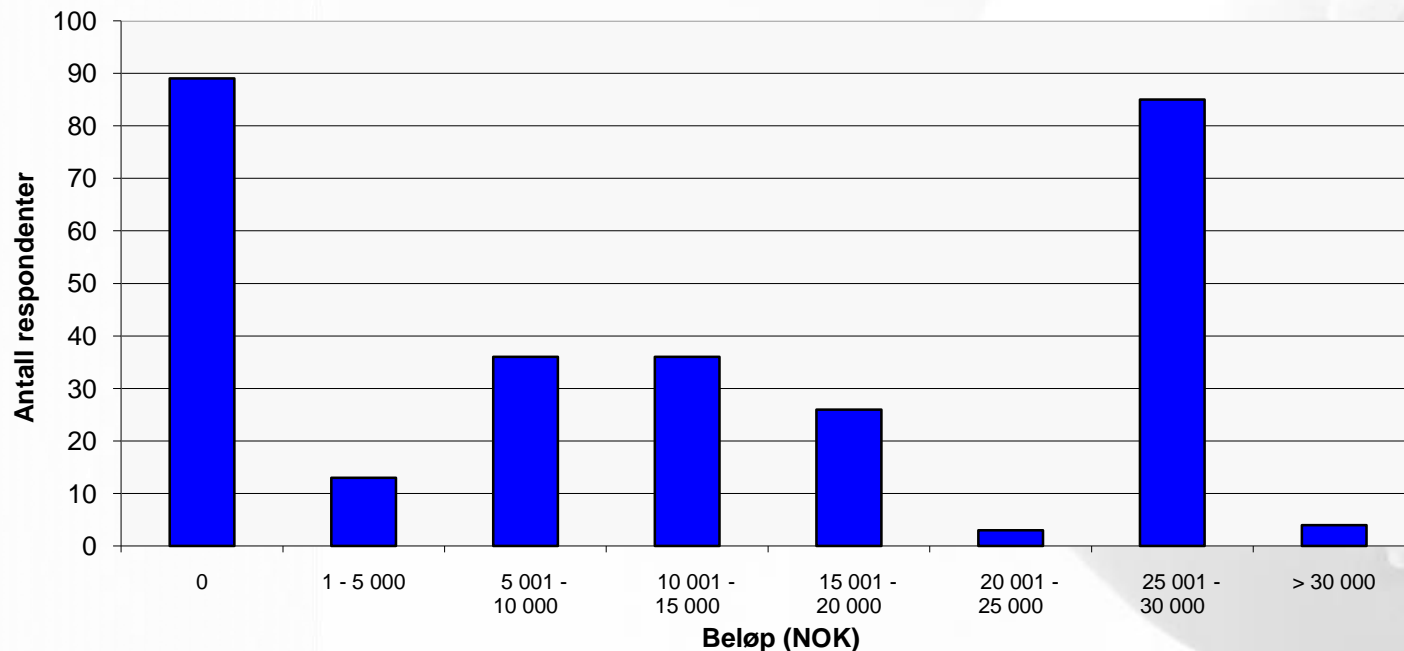
Hvilke legerelaterte faktorer kan predikere beslutning om keisersnitt?

- *sammenheng mellom legens risikoholdning eller frykt for kritikk/søksmål, og valg av keisersnitt som forløsningsmetode?*

- Logistisk regresjon
  - Avhengig variabel: "valg av keisersnitt" , belyst ved kasuistikker
  - Uavhengige variabler: alder, kjønn, region, spesialiststatus, risikoholdning og bekymringsindeks.

- **Resultater**
  - Risikoholdning viste ingen effekt
  - "Bekymringsindeks" (frykt for klager og søksmål) viste signifikant effekt

Forskningsspørsmål:

Gynekologenes holdning til KSMØ, og hvordan stiller de seg til eventuell egenandel?

- Egenandel:
  - Ja : 40 %, Variasjonsbredde NOK 1 500 – 60 000
  - Nei: 18% (NOK 0)
  - Usikre: 38%
- Kvinner mer positive til egenandel (64% ♀ vs 37% ♂, $p < 0.001$)

”Opplever du situasjoner med pasienters ønske om keisersnitt som faglig vanskelig?”

Ja: 62%, Nei: 24%, Usikre: 14%

”Kunne du tenke deg å utføre et keisersnitt etter ønske fra den gravide, uten at det foreligger medisinsk eller obstetrisk indikasjon?”

Ja: 49%, Nei: 28%, Usikre 23 %

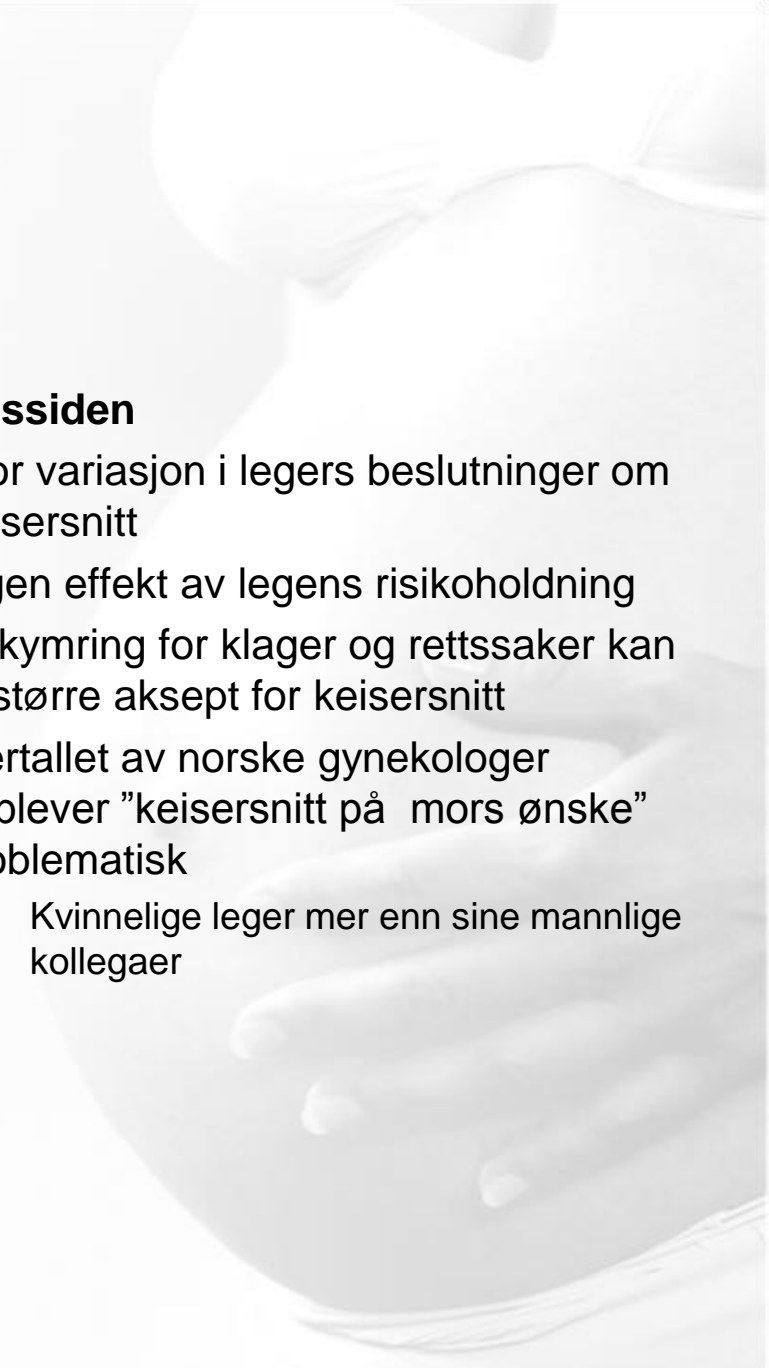
Oppsummering

Etterspørselsiden:

- Et ønske om keisersnitt er assosiert med "fødsels-spesifikke" faktorer :
  - frykt for fødsel,
  - tidligere keisersnitt
  - negative fødselserfaringer
- I fravær av slike faktorer er sannsynligheten for at en gravid kvinne ønsker keisersnitt lav (<2%)

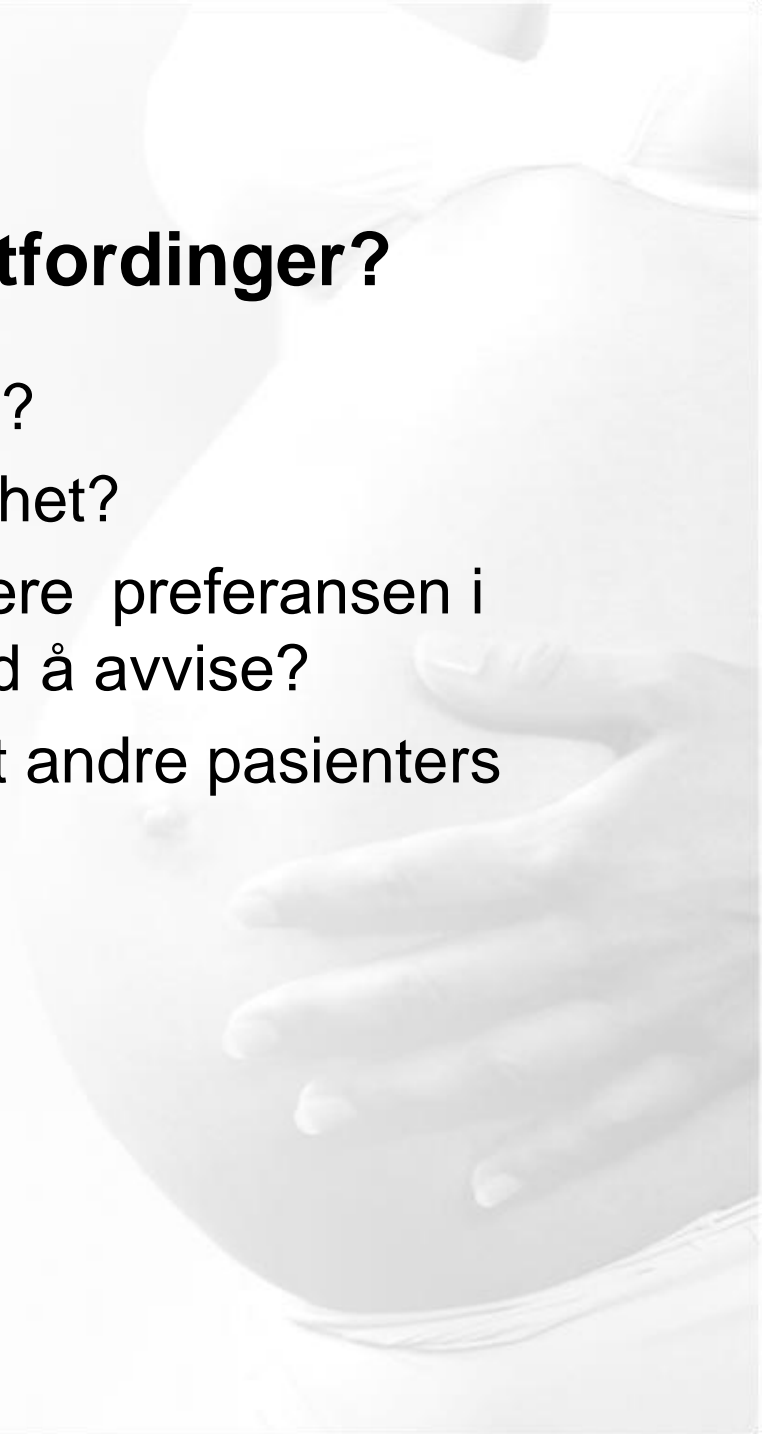
Tilbudssiden

- Stor variasjon i legers beslutninger om keisersnitt
- Ingen effekt av legens risikoholdning
- Bekymring for klager og rettssaker kan gi større aksept for keisersnitt
- Flertallet av norske gynekologer opplever "keisersnitt på mors ønske" problematisk
  - Kvinnelige leger mer enn sine mannlige kollegaer

KSMØ - potensielle styringsutfordringer?

- (U)Likhet i beslutninger om KSMØ?
- Preferanse *versus* faglig forsvarlighet?
- Helsemessig "gevinst" av å inkludere preferansen i beslutningen *versus* "helsetap" ved å avvise?
- Avveie en pasients ønske opp mot andre pasienters behov?
- Hvilke helsetjenester skal vi tilby?

Bidragsytere

Professor **Ivar Sønbo Kristiansen**, Universitet i Oslo

Professor **Pål Øian**, Universitetssykehuset i Nord-Norge,
Tromsø

Førsteamanuensis **Eline Aas**, Universitet i Oslo

Professor **Grete Botten**, Universitet i Oslo

Professor **Jan Abel Olsen**, Universitet i Tromsø

Professor **Dorte Gyrd-Hansen**, Syd-Dansk Universitet,
Odense, Danmark

dorthe.fuglenes@medisin.uio.no